

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 24/2018-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. novembra 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészároša, Marianny Mochnáčovej a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného advokátom JUDr. Vlastimilom Klepáčom, Krmanova 16, Košice, vo veci neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Brzotín konaných 10. novembra 2018 za účasti [REDACTED] (zvoleného starostu obce Brzotín) prerokoval oznámenie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ladislava Orosza o dôvodoch jeho vylúčenia v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 24/2018 a takto

r o z h o d o l :

Sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Ladislav Orosz **n i e j e v y l ú č e n ý** z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 24/2018.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Vlastimilom Klepáčom, Krmanova 16, Košice, vo veci neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Brzotín konaných 10. novembra 2018 za účasti [REDAKOVANÉ] (zvoleného starostu obce Brzotín). Vec bola pridelená sudcovi spravodajcovi Ladislavovi Oroszovi.

2. Dňa 26. novembra 2018 sudca spravodajca v predmetnej veci predložil ústavnému súdu vyjadrenie, ktorým podľa § 27 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) oznámil skutočnosti, ktoré by podľa jeho názoru mohli zakladať dôvody pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 24/2018.

3. Sudca spravodajca v tejto súvislosti uviedol: *„Skutočnosti, ktoré by mohli zakladať dôvody na moje vylúčenie z rozhodovania predmetnej veci, spočívajú v tom, že sťažnosť smeruje proti zvolenému starostovi obce [REDAKOVANÉ], ktorého osobne poznám ešte zo študentských čias – jeho brat [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] bol mojím spolužiakom počas štúdia na Gymnáziu P. J. Šafárika v Rožňave. Navyše, v obci Brzotín ma pozná mnoho obyvateľov, keďže pochádzam zo (v podstate) susediacej obce.*

V predmetnej veci sa necítim predpojatý a som pripravený rozhodovať o nej neustranne a nezaujato. Napriek tomu považujem za žiaduce, aby plénum ústavného súdu o tomto mojom oznámení meritórne rozhodlo podľa § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a to predovšetkým s ohľadom na skutočnosť, že v predmetnej veci bude potrebné pravdepodobne vykonať výsluchy svedkov, ktoré vykonáva podľa štandardnej praxe ústavného súdu sudca spravodajca. V prípade, ak by som ako sudca spravodajca vykonával

v predmetnej veci výsluchy, mohlo by to vzhľadom na mnou uvedené dôvody spochybniť objektivitu rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa.“

II.

4. Podľa § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti.

5. Podľa § 27 ods. 2 zákona o ústavnom súde dôvody vylúčenia podľa odseku 1 oznámi sudca bez meškania predsedovi ústavného súdu.

6. Podľa § 28 ods. 1 zákona o ústavnom súde účastník konania môže vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje.

7. Podľa § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre jeho predpojatosť rozhodne plénum ústavného súdu; odmietnutý sudca nehlasuje. Ak v dôsledku vylúčenia sudcov alebo odmietnutia viacerých sudcov účastníkmi konania nie je možný postup podľa predchádzajúcej vety, rozhodne o veci samej plénum ústavného súdu tak, že pri rozhodovaní sa na vylúčenie sudcov alebo odmietnutie sudcov pre predpojatosť neprihliada.

8. Citované zákonné ustanovenia slúžia na zabezpečenie práva účastníka konania na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd), ktorého neoddeliteľnou súčasťou je aj právo na neustranného

sudcu (pozri napr. II. ÚS 62/2017, bod 7.1 odôvodnenia). Nestrannosť sudcu je totiž „jedným z hlavných predpokladov spravodlivého rozhodovania a jednou z hlavných premís dôvery občanov a iných subjektov práva v právo a právny štát“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 22 odôvodnenia). V zmysle uvedených zákonných ustanovení je sudca predpojatý, ak má na výsledku konania určitý osobný záujem (II. ÚS 16/2011, bod 16), ktorý môže vyplývať zo vzťahu k účastníkom konania, ich zástupcom alebo z pomeru k veci (§ 27 zákona o ústavnom súde). Podľa judikatúry ústavného súdu sa táto predpojatosť sudcu vždy skúma zo subjektívneho, ako aj z objektívneho hľadiska (pozri napr. PL. ÚS 6/2013; k tomu pozri napr. aj uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70 z 18. februára 2004). Ústavný súd sa pritom opiera aj o rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorý nestrannosť sudcu definuje ako absenciu vopred vytvoreného názoru (predsudku, v angličtine „prejudice“) či zaujatosti („bias“) sudcu. Túto nestrannosť pritom rovnako skúma zo subjektívneho hľadiska, t. j. z hľadiska osobného presvedčenia a správania sa sudcu v danej veci, ako aj z objektívneho hľadiska, t. j. či sudca dáva dostatočné záruky pre vylúčenie legitímnych pochybností o jeho nestrannosti (pozri Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06, bod 93 odôvodnenia, resp. Kyprianou proti Cypru, sťažnosť 73797/01, bod 119, pozri tiež III. ÚS 306/2014, časť III, s. 6). Vzhľadom na to, že v predmetnom prípade ide o vec, v ktorej rozhoduje plénum ústavného súdu, je potrebné tiež spomenúť, že ak vo veci rozhoduje tribunál zložený z viacerých sudcov, musí byť z rozhodovania vylúčený ten sudca, u ktorého sú dané legitímne pochybnosti o nezaujatosti (pozri napr. ESLP vo veci Golubović proti Chorvátsku, sťažnosť č. 43947/10, bod 49 odôvodnenia).

9. Pri posúdení subjektívnej nestrannosti je cieľom zistenie, či je samotný sudca vo veci nepredpojatý. Ide tu o „subjektívnu psychickú kategóriu vyjadrujúcu vnútorný psychický vzťah sudcu k prerokovávanej veci“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 25 odôvodnenia). Vzhľadom na charakter tohto vnútorného vzťahu je zrejmé, že relatívne presne o ňom môže vypovedať len sám sudca (pozri napr. IV. ÚS 124/2010, bod 15 odôvodnenia, resp. uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70). Existencia subjektívnej nestrannosti sudcu sa

predpokladá (ide o vyvrátiteľnú domnienku), t. j. sudca sa považuje za subjektívne nepredpojatého, pokiaľ nie sú predložené dôkazy o opaku (pozri napr. PL. ÚS 6/2013, časť II, s. 10). Inak povedané, domnienku subjektívnej nestrannosti možno vyvrátiť len objektívnym spôsobom (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 26 odôvodnenia). Pokiaľ ide o dôkazy spôsobilé už uvedenú domnienku vyvrátiť, tieto môžu spočívať vo vyjadrení nepriateľského postoja k účastníkom konania, ale môže ísť napríklad aj o situáciu, keď sudca vykoná opatrenia zabezpečujúce, aby v určitej veci rozhodoval. V niektorých prípadoch môže byť preukázanie subjektívnej predpojatosti veľmi náročné, preto možno konštatovať, že požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti (II. ÚS 62/2017, bod 39 odôvodnenia). Uvedenú skutočnosť si uvedomuje aj ESLP, ktorý sa vo väčšine prípadov sústreďí na objektívne hľadisko nestrannosti. Na druhej strane však treba povedať, že v judikatúre ESLP hranica medzi subjektívnym a objektívnym hľadiskom nie je absolútne nepriepustná, keďže postup sudcu môže vyvolať nielen objektívne dané pochybnosti o nestrannosti u externého pozorovateľa (objektívneho hľadisko), ale zároveň môže vzbudzovať pochybnosti o jeho subjektívnej nestrannosti. Takto napríklad v rozhodnutí vo veci Buscemi proti Taliansku považoval ESLP verejné vyjadrenia sudcu, z ktorých vyplývalo, že si vopred urobil zamietavý („unfavourable“) názor na vec sťažovateľa, za porušenie objektívneho testu nestrannosti, zatiaľ čo vo veci Lavents proti Lotyšsku považoval verejné vyjadrenia sudcu kritizujúce obhajobu odsúdeného a vyjadrujúce prekvapenie, že obžalovaný nepriznal vinu, za porušenie subjektívneho testu nestrannosti (pozri Kyprianou proti Cypru, bod 119; pozri tiež rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 1965/15, bod 29 odôvodnenia).

10. V rámci objektívneho testu sa v zásade skúma, či odhliadnuc od osobného presvedčenia alebo správania sudcu existujú v konkrétnej veci overiteľné skutočnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nestrannosti. Z tohto uhla pohľadu môže mať určitý význam aj to, či sa sudca navonok javí ako nestranný. V stávke je totiž dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vo verejnosti vzbudzovať. Z uvedeného vyplýva,

že ak v konkrétnej veci existujú legitímne dôvody na obavu, že určitý sudca nie je nestranný, pre rozhodnutie vo veci je stanovisko účastníka konania dôležité, nie je však rozhodujúce. Rozhodujúca je až skutočnosť, že takúto obavu možno objektívne odôvodniť (ESLP vo veci Pescador Valero proti Španielsku, sťažnosť č. 62435/00, bod 23). Možno preto uzavrieť, že sudca sa považuje za predpojatého aj vtedy, ak vzniká navonok legitímny dojem, že by na rozhodnutí vo veci mohol mať osobný záujem (II. ÚS 62/2017, bod 7 odôvodnenia). Platí tu tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti často pripomína, že „spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že je vykonávaná“ („justice must not only be done, it must also be seen to be done“, pozri napr. III. ÚS 855/2016, bod 16 odôvodnenia).

III.

11. Pri aplikácii už uvedených zásad v prerokovávanej veci plénum ústavného súdu poukazuje na skutočnosť, že dôvody možnej predpojatosti sudcu Ladislava Orosza sa týkajú predovšetkým jeho pomeru k účastníkovi konania s ohľadom na skutočnosť, že sudca Ladislav Orosz sa s navrhovateľom pozná z obdobia gymnaziálneho štúdia, a súčasne je toho názoru, že v obci Brzotín ho pozná mnoho obyvateľov, keďže pochádza zo susediacej obce. Z týchto dôvodov sa prieskum pléna ústavného súdu zameral predovšetkým na otázku, či možno sudcu Ladislava Orosza vylúčiť z výkonu sudcovskej funkcie na základe jeho pomeru k účastníkovi (a v tomto kontexte posúdiť tzv. subjektívne a objektívne hľadisko nestrannosti).

12. Pokiaľ ide o subjektívne hľadisko, je potrebné vychádzať z prezumpcie nepredpojatosti dotknutého sudcu a zistiť, či jeho vyjadrenia alebo správanie v konkrétnej veci neposkytujú dôkazy pre vyvrátenie tejto domnienky. Vychádzajúc z obsahu vyjadrenia sudcu Ladislava Orosza, ktoré je citované v bode 3 odôvodnenia, plénum ústavného súdu dospelo k záveru, že na jeho základe nie je možné pochybovať o jeho subjektívnej nestrannosti. Z tohto vyjadrenia totiž jednoznačne vyplýva, že sudca Ladislav Orosz sa

vo veci necíti byť predpojatý. Rovnako samotné správanie sudcu nijako nespochybňuje jeho subjektívnu nestrannosť.

13. Z obsahu vyjadrenia sudcu je zrejmé, že v danom prípade v minulosti bol v kontakte s účastníkom konania, avšak z jeho vyjadrenia nevyplýva, že by v súčasnosti udržiavali blízke, prípadne priateľské vzťahy, ktoré by boli spôsobilé ovplyvniť jeho nestrannosť v rozhodovanej veci. Plénum ústavného súdu považuje za dôležitú skutočnosť to, že samotný sudca sa z titulu tohto vzťahu z čias stredoškolského štúdia necíti byť zaujatý vo veci a od stredoškolských čias sudcu uplynulo dlhé časové obdobie.

Skutočnosť, že sa sudca Ladislav Orosz môže poznať s viacerými obyvateľmi obce, neznamená, že by mal sudca záujem na konkrétnom výsledku tohto konania. Plénum ústavného súdu konštatuje, že teda neexistuje ani taký pomer k veci, také overiteľné skutočnosti, ktoré by zakladali dôvody pre jeho vylúčenie.

14. Vychádzajúc z uvedeného, možno uzavrieť, že skutočnosti uvádzané sudcom Ladislavom Oroszom vo vyjadrení z 26. novembra 2018 v kontexte rozhodovania vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. PL. ÚS 24/2018 zo subjektívneho ani z objektívneho hľadiska nevzbudzujú oprávnené pochybnosti o jeho nestrannosti, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. novembra 2018